

Työkyvyttömyysetuuksien uudistukset ja kehitys Alankomaissa, Norjassa, Ruotsissa ja Virossa

Antti Mielonen

30.1.2025

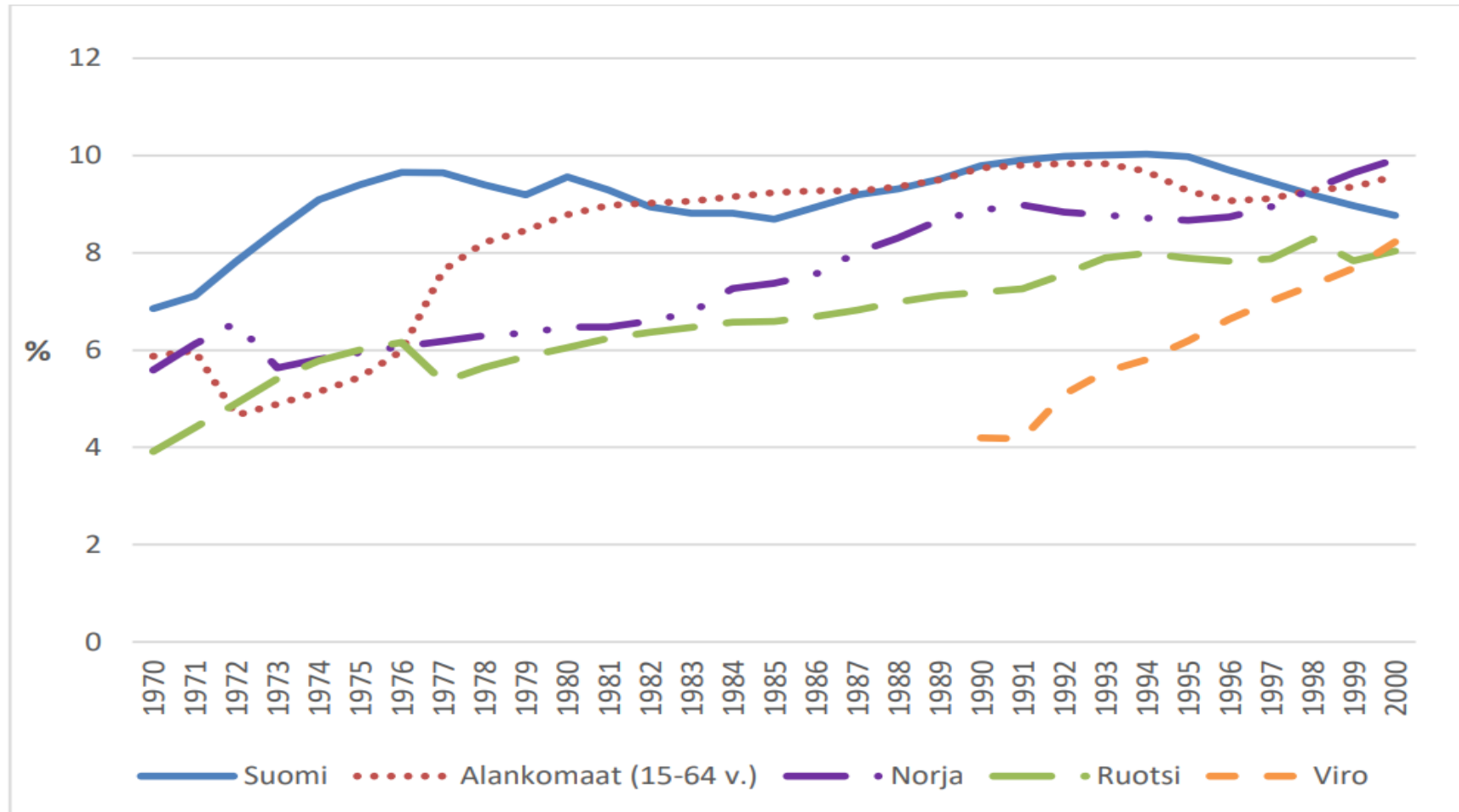
Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Esityksen taustaa

- Tämä esitys perustuu SOTU-komitealle tehtyyn esitykseen ja v. 2023 tehtyyn muistioon eri maiden työkyvyttömyyseläkeuudistuksista.
- Tarkastelussa valikoima maita, joissa tehty merkittäviä muutoksia työkyvyttömyyseläkkeisiin viimeisten n. 20 vuoden aikana:
 - Ruotsi (2003)
 - Hollanti (2006)
 - Norja (2015)
 - Viro (2016)
- Suomi mukana vertailukuvioissa

Työkyvyttömyysetuudensaajien osuuden kasvu suhteessa työikäiseen väestöön (20-64 v.) tärkeä syy uudistuksiin

Lähde: OECD 2010

Mutta myös muita syitä uudistuksille

- Vanhuuseläkejärjestelmien uudistukset:
 - Ruotsi 2001, Norja 2011
- Nuorten yleistyneet eläkkeet
 - Erityisesti Pohjoismaissa
- Heikot kannusteet etuudensaajilla ja työnantajilla
 - Etuudensaajat: sairauspäiväraha-aika/määräaikainen tke passivoivaa, työskentelyn ja etuuden vaikea yhdistäminen (Ruotsi, Norja, Viro)
 - Työnantajat: kuntoutukseen ja osatyökykyisten työllistämiseen vähän insentiivejä (Hollanti, Viro)

Uudistuksia hallintoon

- Ruotsi:
 - Tke eläkevakuutuksesta sairausvakuutukseen (Försäkringskassanille) v. 2003
 - Alueellisten vakuutus ASSOJEN lakkauttaminen v. 2005
- Viro
 - Tke eläkevakuutuksesta työttömyysvakuutukseen v. 2016 (Eesti Töötukassa)
- Norja
 - Sosiaalivakuutuksen hallintouudistuksen jälkeen 2006 eläkkeet ja tk-etuudet uuden NAV:in hallinnoimia (aiemmin hajautettu: tt-kassa, sosiaalivakuutus ja osa kuntien sosiaalipalveluista)
- Hollanti
 - Tke alakohtaisilta kassoilta valtiollisen UWV:n hallintoon 2002

Uudistuksia etuuksiin

- Eläkkeestä päivärahatyyppiseen etuuteen
 - Ruotsi: 64,7 % työkyvyttömyyttä edeltävien 5-8 vuoden 3 parhaan keskiarvo
 - Norja: 66 % työkyvyttömyyttä edeltävien 5 vuoden 3 parhaan keskiarvo
 - (Hollanti): 75 % työkyvyttömyyttä edeltäneen vuoden palkasta
- Eläkkeestä tasamääräiseksi etuudeksi
 - Viro 617 e/kk (täysi tke), 352 e/kk (osa-tke)
- Nuorille erillinen etuus tai säännöt
 - Ruotsi (erillinen etuus)
 - Norja (etuuden määräytyminen)
 - Hollanti (vanhastaan oma järjestelmä, vähimmäispalkkaan sidottu etuus)

Tiukennuksia myös etuuden edellytyksiin

- 2006 Hollannissa
 - työkyvyttömyyseläkkeen edellytys 15->35 % tk-aste
- 2008 Ruotsissa
 - sv-päiväraha-oikeuteen kiristystä (rehabiliteringskedjan)
 - määräaikaisen sairauskorvauksen (tidsbegränsad sjukersättning) poisto
 - pysyvä etuus entistä tiukemmin ehdoin (erityiset syyt poistuivat, työkyvyttömyys tuli olla pysyvämpää)
 - (muutokset lain tulkinnassa lisänneet hakemusten hylkäystä 2015->)
- 2016 Virossa
 - osa-tke:n edellytys aktiivinen osallistuminen työmarkkinoille, opiskelu, lapsen hoito

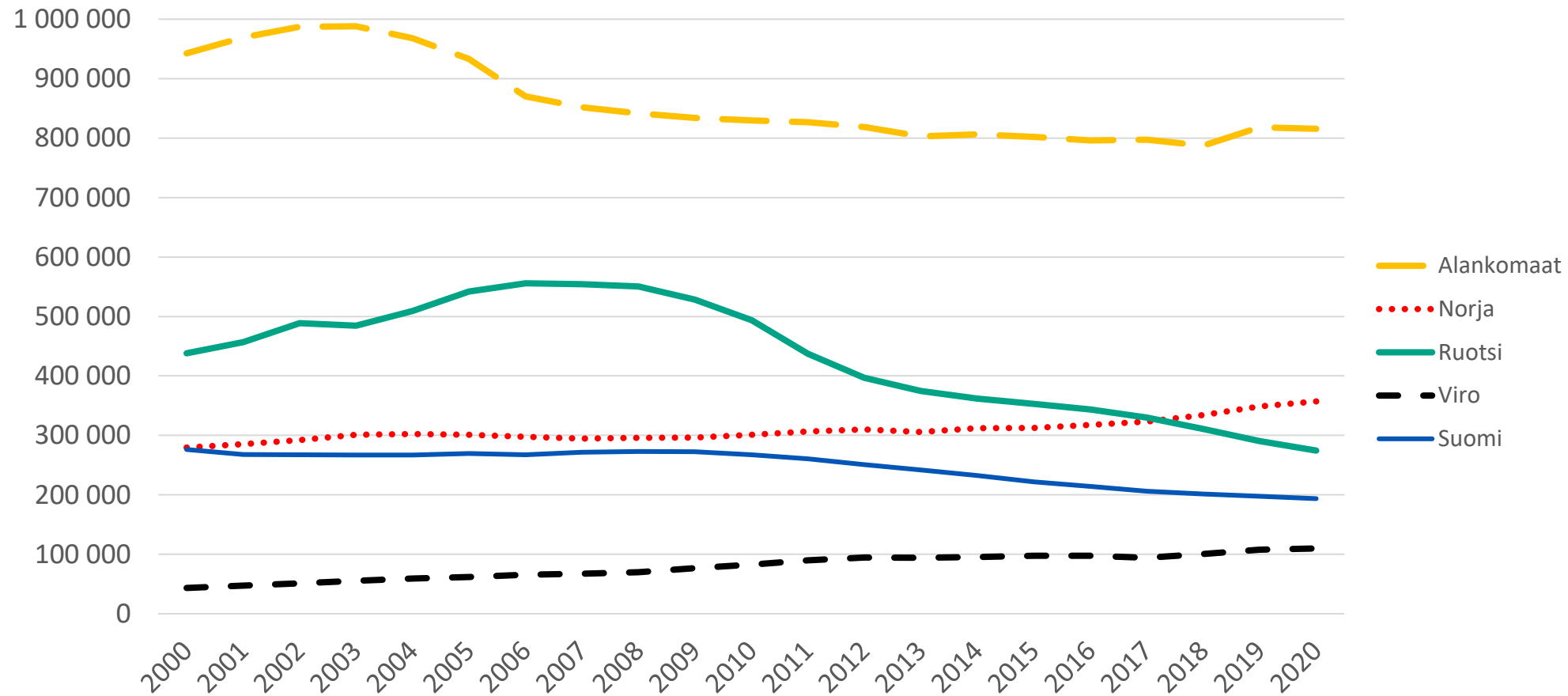

Kannusteiden lisäämistä työskentelyyn ja kuntoutukseen

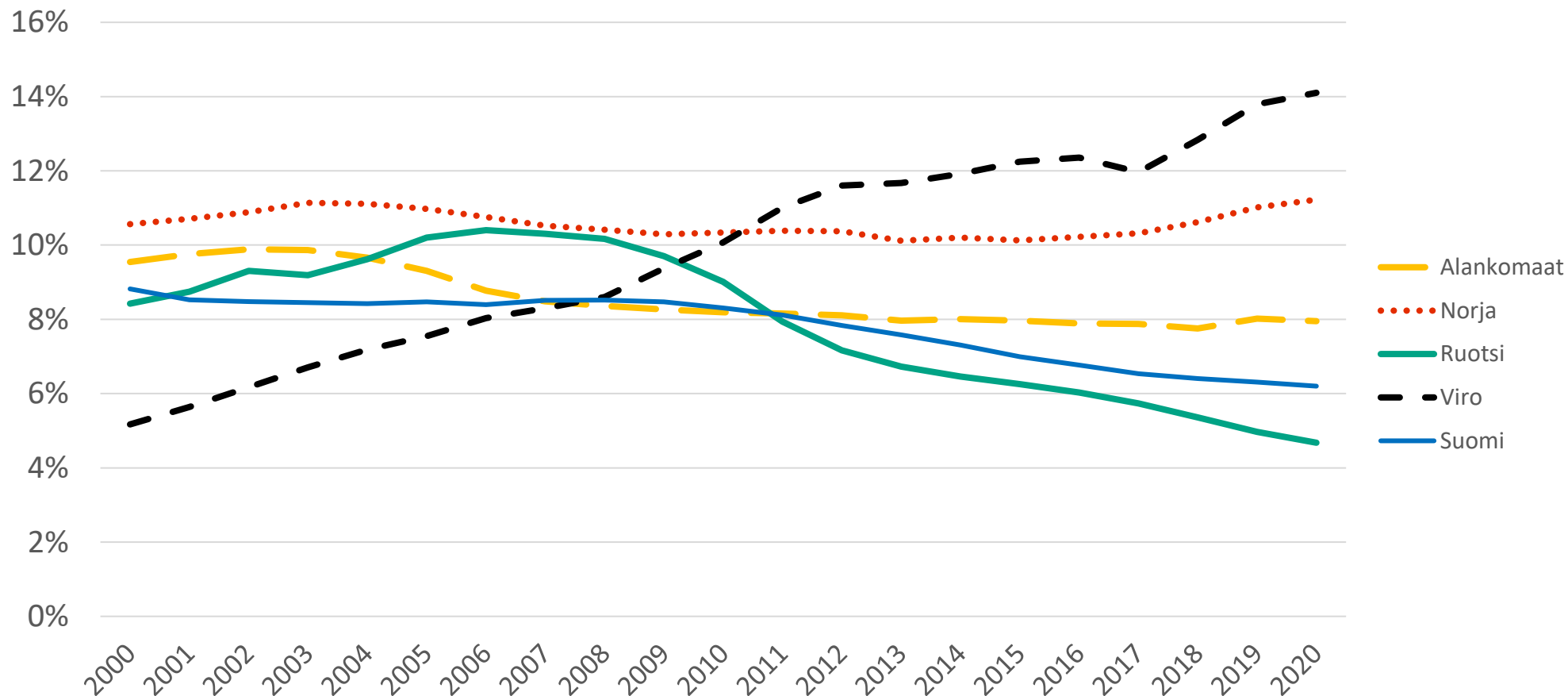
- Työnantajat:
 - **Hollanti:** sairauspäivärahan maksu yrityksille, vakuutusmaksun osittainen riskiperusteisuus, kuntoutuksen seuranta sosiaalivakuutuslaitoksen valvonnassa, ”no-risk policy”
 - **Viro:** palkkatuki, sosiaalivakuutusmaksuun helpotuksia
- Etuudensaajat:
 - **Norja, Viro, Hollanti, (Ruotsi):** työtulojen ja etuuden yhteensovittamisen helpottaminen
 - **Viro, Hollanti:** osatyökykyisille työskentely- tai aktiivisuusvaatimuksia
 - **Ruotsi:** sairauspäiväraha-oikeuden asteittainen tiukennus

Etuudensaajien määrien kehitys 2000-2020

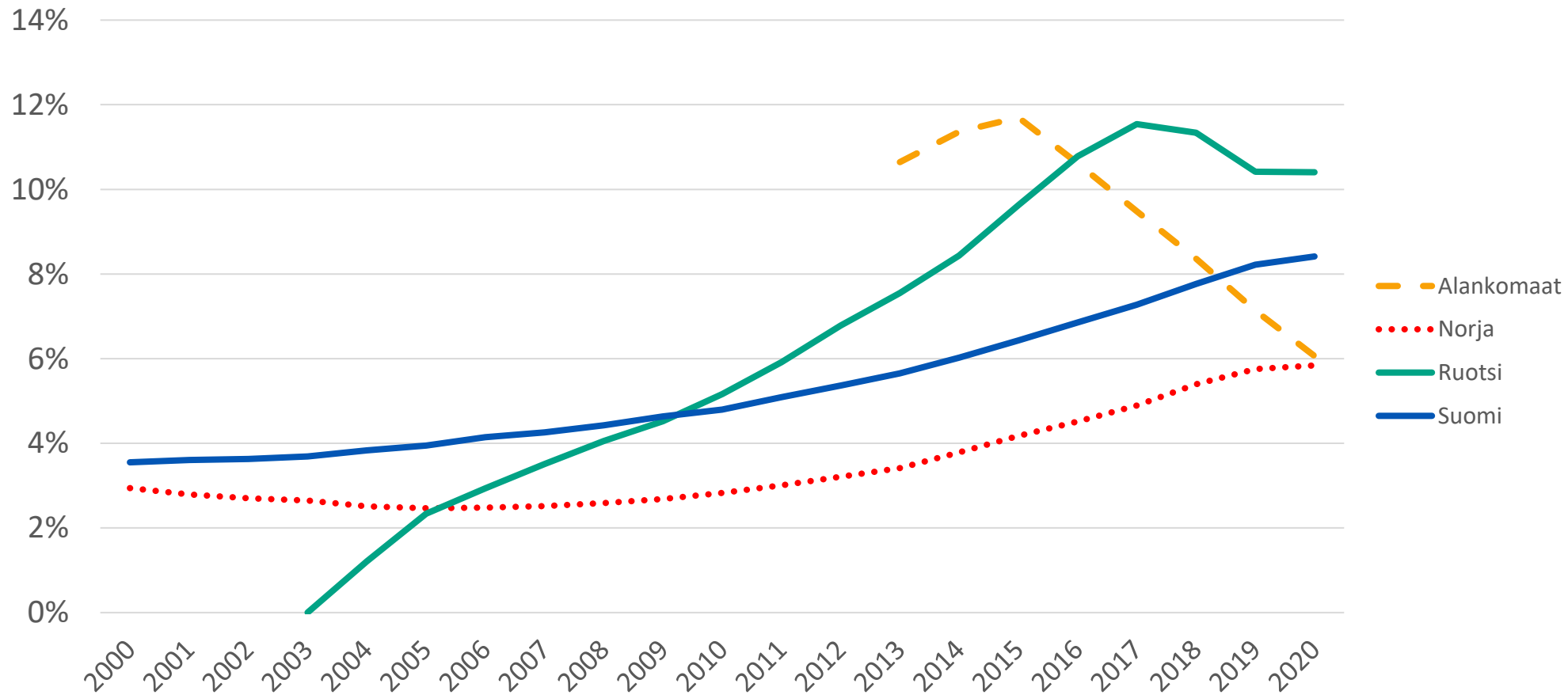
Etuudensaajien määrät suhteessa 20-64 v. väestöön

Lähteet: OECD.stat, kansalliset tiedot

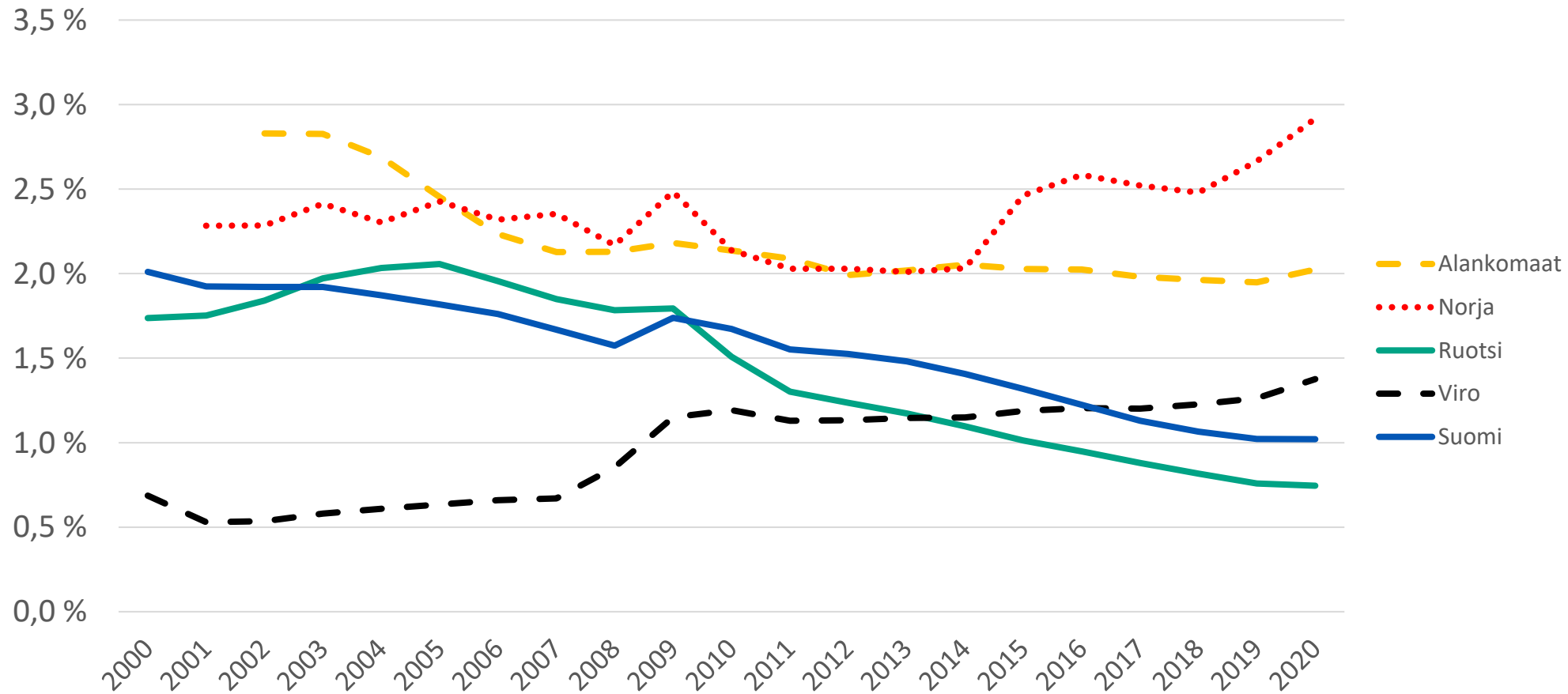
16-29-vuotiaiden eläkkeensaajien osuus kaikista tk-eläkkeistä*

*Hollanti: alle 27 v.

Työkyvyttömyysmenot BKT:sta

Lähteet: OECD.stat, kansalliset tiedot

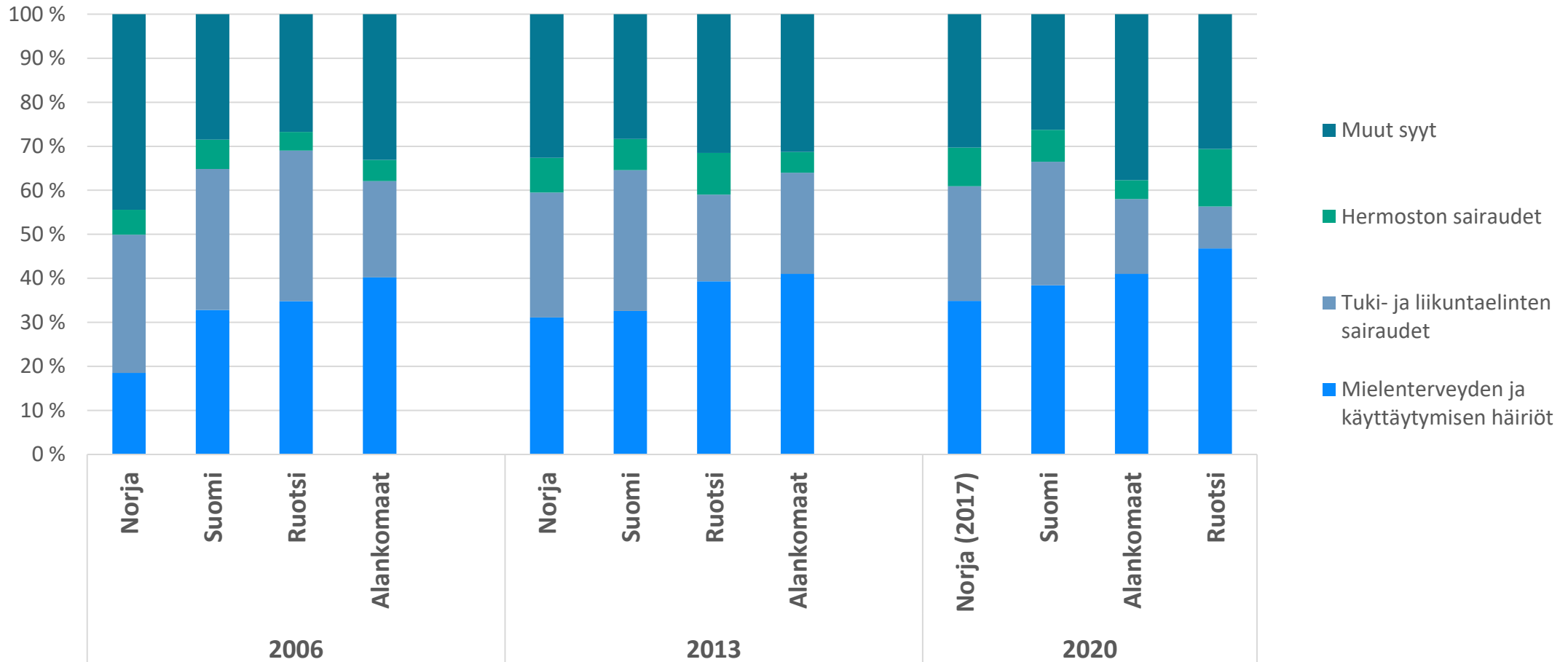
Työkyvyttömyyttä kokevien työllisyyden kehityksessä merkittävää parannusta vain Virossa

Vertailumaat	Työllisyysaste työkyvyttömyyttä kokevilla vuonna 2008, % yksikköä.	Työllisyysaste työkyvyttömyyttä kokevilla vuonna 2019, % yksikköä.	Työllisyysaste-ero terveisiin vuosina 2012-2015, % yksikköä.	Työllisyysaste-ero terveisiin vuosina 2016-2019, % yksikköä.
Alankomaat	43	46	29	26
Norja	44	43	32	33
Ruotsi	50	51	23	26
Viro	42	52	26	27
Suomi	43	45	23	23
OECD keskiarvo	38	42	27	27

Lähde: OECD 2022 Disability, Work and Inclusion

Uudet TKE:t: psyykkiset syyt yhä yleisempi diagnoosi

Ovatko uudistukset onnistuneet?

- TKE-määrät ja menot?
 - Määrät: pitkän ajan laskeva trendi Ruotsissa ja Hollannissa, (Suomessa)
 - Samoissa maissa myös menot laskeneet
 - Laskevaan menokehitykseen vaikuttaa myös nuorten kasvava osuus etuudensaajista
- Etuudensaajien työllisyyskehitys?
 - Uudistuksilla näyttäisi olleen verraten vähäisiä vaikutuksia muualla kuin Virossa
 - Tiukentuneet etuusehdot lisänneet mahdollisesti myös työttömyysetuuksien saajia. Ikääntyneiden tilannetta pyritty viime vuosina tämän suhteen helpottamaan.
- Nuoret?
 - Yleisestä kehityksestä poiketen nuorten tke:t lisääntyneet, tosin aivan viime vuosina nouseva kehitys näyttäisi kuitenkin taittuneen
 - Mielenterveyssyyt kaikissa vertailumaissa ylivoimaisesti merkittävin ja edelleen kasvanut tke-peruste erityisesti nuorilla

Kiitos!

Antti.Mielonen@etk.fi

[Kansainvälistä vertailutietoa - Eläketurvakeskus](#)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN